

WSPÓŁCZESNE PUBLICZNE WYPOWIEDZI PRAWNIKA

Halii Maryna

Narodowa Akademia Spraw Wewnętrznych, Kijów, Ukraina

haliim@gmail.com

THE FEATURES OF A MODERN PUBLIC BROADCASTING LAWYERS

Halii Maryna

National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraina

СУЧАСНЕ ПУБЛІЧНЕ МОВЛЕННЯ ПРАВНИКА

Галій Марина

Національна академія внутрішніх справ, Київ, Україна

Streszczenie. Rozpatrzono osobliwości współczesnej publicznej wypowiedzi prawnika. Przedstawia się znaczenie wypowiedzi publicznej w działalności prawnika. Wyznaczono, iż działalność zawodowa prawnika o dowolnej specjalizacji jest związana z intensywną komunikacją językową i wymaga umiejętności budowania efektywnych monologów i dialogów, a także budowania prawidłowych wypowiedzi prawniczych. Wyjaśniono, iż niewystarczający poziom kompetencji językowych znacznie zaniża ranking prawnika jako fachowca i pozbawia jego perspektyw zawodowych.

Słowa kluczowe: język, wypowiedź, prawnik, przemówienie, działalność zawodowa.

Abstract. The value of public broadcasting in the activities of lawyers. Determined that the professional activities of lawyer any specialization associated with intensive speech communication and therefore requires the ability to build effective monologues and dialogues, to find appropriate legal statements. It was found that lack of linguistic competence significantly reduces the rating as a specialist lawyer, depriving his professional prospects.

Keywords: language, speech, lawyer, speech, professional activity.

Анотація. Розглянуто особливості сучасного публічного мовлення правників. Висвітлюється значення публічного мовлення в діяльності правників. Визначено, що професійна діяльність правника будь-якої спеціалізації пов'язана з інтенсивним мовним спілкуванням і тому вимагає вміння будувати ефективні монолози і діалоги, знаходити доречне юридичне висловлювання. З'ясовано, що недостатність мовної компетенції помітно знижує рейтинг правника як фахівця, позбавляючи його професійної перспективи.

Ключові слова: мова, мовлення, правник, промова, професійна діяльність.

Постановка проблеми. Стан сучасного суспільства характеризується інтенсивним розвитком мовленнєвих комунікацій. Мистецтво досконалого мовлення в європейській культурі вважається необхідним для всіх освічених людей. Якою б професійною діяльністю не займалися люди, вони мають доречно та переконливо висловлювати думки. Публічне мовлення посідає значне місце у суспільному житті кожної людини, а особливо фахівців у галузі державного управління. Публічне мовлення сьогодні вже розглядають не як витончену словесність, а подібно до будь-якого усного спілкування, таке мовлення вважають не самоціллю, а засобом для досягнення цілей. Високий рівень культури публічного мовлення у сучасному світі має стати необхідним та невід'ємним складником підготовки фахівців у будь-якій професійній галузі. Враховуючи те, що практична діяльність державних діячів щоденно пов'язана із спілкуванням, у процесі якого відбуваються міжособистісні контакти, успішне публічне мовлення неможливе без глибоких знань, досвіду та компетентності. Наприклад, незнання основ та принципів публічного мовлення як мінімум обмежує важелі впливу, які використовуються у формуванні громадської думки; як максимум, може звести нанівець всі зусилля державних діячів отримати підтримку населення. Сучасні обов'язки правників вимагають від них не лише високої професійної компетентності, але й нового мислення, оволодіння новими методами мовленнєвої комунікації.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Про визнання важливої ролі культури спілкування сучасного правника свідчить постійне висвітлення цих питань науковцями, громадськими діячами (Б. Антоненко-Давидович, Н. Бабич [1], І. Білодід

[2], М. Зубков [3], А. Коваль [4] та ін.). У їхніх працях привертається увага до мовної поведінки правників, подаються рекомендації щодо правильного слововживання, використання мовних засобів відповідно до умов спілкування, засвоєння норм літературної мови, розглядаються складні випадки російсько-українського перекладу. Проте проблема сучасного публічного мовлення правника є досить актуальною. Усвідомлюючи актуальність означеної проблеми, дослідники (М. Лісовий [9], В. Максименко [6], Д. Мазоренко [8] та ін.) пропонують різноманітні підходи до формування культури ділового, професійного мовлення правника [1, с. 58].

Виклад основного матеріалу. Різноманіття типів публічного мовлення сформувалося ще в Давній Греції. Аристотель, якого вважають основоположником риторичної науки, виокремив три основних типи промов: судові, дорадчі та похвальні (епідейктичні). Це засвідчує той факт, що антична риторична практика вже нагромадила достатній досвід для диференціації й класифікації промов та систематизації засобів досягнення заданого ефекту від них. Цицерон, якому в історії культури належить місце найвидатнішого оратора Рима, крім теорії про три види риторики, вважав, що є три види ораторів, які різним характером промов досягали успіхів [2, с. 44].

Основними типами публічного мовлення вважали політичне, судове, урочисте (епідейктичне). Крім того, в античному ораторському мистецтві існували такі жанри, як надгробне слово, яке доручали виголошувати видатному ораторові. Історія давньогрецької риторики свідчить про те, що найбільшого поширення та суспільного впливу мало політичне та судове красномовство.

В українську історію красномовства ввійшли імена таких видатних вчених та ораторів, як Київські митрополити Іларіон та Петро Могила, а також К.Туровський, Ф.Прокопович та Г.Сковорода. Публічне мовлення розвивається й сьогодні та стає різноманітнішим. В одних випадках мова йде про актуальні політичні проблеми, інші стосуються побуту чи моралі, треті – є предметом судового розгляду і т. ін. Тип публічного мовлення залежить не тільки від визначеної теми, конкретного змісту, а й від способу й характеру викладу, ступеня емоційності, і навіть від складу та спрямованості термінології. Інакше кажучи, ті форми й засоби висвітлення теми, які доречні під час виголошення звітної доповіді на засіданні органу влади, неприйнятні для лекції в навчальному закладі, або ж стиль агітаційної промови не доречний на науковій конференції [3, с. 50].

Можна стверджувати, що майстерне красномовство – це оволодіння специфікою кожного типу ораторського мистецтва. Розрізняють такі типи публічного мовлення: суспільно-політичне (політична доповідь, політичний огляд, соціально-ділова доповідь, промова); академічне (наукова доповідь, лекція, наукове повідомлення, огляд, виступ у науковій дискусії); судове (звинувачувальна промова, захисна промова) тощо [4, с. 38].

Суспільно-політичне публічне мовлення. Існує думка, що до влади приходять і зберігають її за допомогою мовлення. Отже, можна сказати, що до влади приходять шляхом дискусій та дебатів, а будь-яка виборча кампанія – це змагання ораторів. Будь-який політик – оратор, який займає певну позицію і обстоює її за допомогою мовлення (усного чи писемного). Справжній політик-оратор чи управлінець має володіти високим рівнем культури мовлення.

Академічне публічне мовлення Основними принципами академічного красномовства вважають: наукову глибину висловлюваного матеріалу, точність, логічність (обґрунтованість, доказовість, спрямованість на пошук істини), урахування компетентності адресата. Лекція є різновидом академічного публічного мовлення. Залежно від мети та інформаційного наповнення лекції можуть бути: власне науковими, теоретичними (наукові доповіді та повідомлення); науково-методичними (навчальні лекції); – науково-популярними (лекція-огляд, лекція-екскурсія, кіно- чи теле- лекція) [5, с. 49].

Судове красномовство є одним із найдавніших типів ораторського мистецтва. Природа правосуддя визначає характер судового красномовства. У суді значне місце посідає змагальний момент між стороною звинувачення та стороною захисту. Необхідними ознаками мовлення обох сторін мають бути об'єктивність, чітка аргументованість і доказовість. Мовлення зазначених сторін звернене не тільки до суддів, а й до совісті та свідомості громадськості. Судовою вважається промова, яка звернена до суду та всіх учасників та присутніх під час розгляду кримінальної чи цивільної справи, виголошена на судовому засіданні. Для судових промов характерні розповідний тип мовлення, пов'язаний з

передачею змістовно-актуальної інформації. Висока частота вживання дієслів у судових промовах свідчить про переважне використання розповідного типу мовлення. Завдяки використанню дієслів у мовленні створюється динамічний функційно-змістовний тип мовлення, через яке повідомляється про розвиток подій. Уживання прикметників є характерним для іншого функційно-змістовного типу мовлення – опису. Уживання числівників у мовленні судових ораторів пов'язане з вимогою точності, конкретності судового мовлення. Звинувачувальні промови можуть вирізнятися найбільшою виразністю, образністю, емоційністю. Ці особливості мовлення зумовлені жанровими відмінностями судових промов, а саме різними комунікативними намірами, різними адресатами судових звинувачень та ін. [6, с. 55].

Слід зазначити, що мова в діяльності правника виступає як носій інформації й як засіб впливу. Мовна діяльність юридичних працівників – це, головним чином, вплив людини на людину і людини на групу. Деякі вчені класифікують мовну діяльність правника на усну і писемну, внутрішню і зовнішню, діалогічну і монологічну, побутову і професійну, підготовлену і непідготовлену. Для писемної мови характерною є відсутність співрозмовника і незалежність від реальної обстановки. Саме писемна мова вимагає точного знання предмета викладу, правильного використання лексико-граматичних кодів мови (особливо для складання документів: довідок, звітів, протоколів).

Оскільки мова правника має певне суспільне значення, до неї пред'являються підвищені вимоги, ігнорування яких може негативно вплинути на професійний авторитет особи. Точність та лаконічність мовлення правника досягається завдяки використанню логічних законів і форм мислення. Промова, безперечно, потребує попередньої підготовки. В діяльності правника підготовлена промова використовується повсюди: підготовлені відповіді на запитання, виступи на процесах, продуманий монолог у бесіді, на допиті і т. ін. Попередня робота над змістом і формою майбутньої мовної комунікації важлива і необхідна. Хоча тут є свої недоліки: попередня підготовка обмежує творче мислення працівника юриспруденції. Тому правник повинен не тільки ретельно готувати виступ, а й бути готовим імпровізувати.

Також слід зазначити, що мовна компетенція правників докорінно відрізняється від компетенції фахівців будь-якої іншої сфери, оскільки «шлях від думки до слова» і норми мовної поведінки правника в його професійній діяльності специфічні. Якщо в процесі становлення людини освоєння мови йде від усного діалогу до письмового монологу, то культура професійного мовлення майбутніх правників повинно вдосконалюватися від письмового монологу (в якому здійснюється повний «шлях від думки до слова») до усного діалогу, в якому розумова і мовна поведінка формуються практично одночасно. Ця специфіка обумовлена особливою типологією мовних ситуацій і мовних жанрів, наявністю процесуального режиму; специфічним набором топів, які можуть бути використані в якості аргументів під час реальної мовної практики у правовій сфері [7, с. 56].

Професійна діяльність правника будь-якої спеціалізації пов'язана з інтенсивним мовним спілкуванням і тому вимагає вміння будувати ефективні монологи і діалоги, знаходити доречне юридичне висловлювання. Недостатність мовної компетенції помітно знижує рейтинг правника як фахівця, позбавляючи його професійної перспективи. Як правило, від якості мови правника залежить результат його роботи. У зв'язку з цим, фахівця, що недостатньо володіє професійною мовою, нездатного висловити свої думки послідовно та переконливо, що не вміє організувати спілкування і привернути на свій бік співрозмовника, важко назвати хорошим правником [8, с. 49].

Навички викладу думок є результатом спеціального навчання і постійного самовдосконалення. Оволодіння законами професійного мовлення, за якими організовується і прямує мислення і мовна діяльність, і усвідомлення правил культурного спілкування передбачає формування активної позиції правника в процесі ділового спілкування.

Необхідною складовою матеріалу, який доцільно використовувати у процесі мовленнєвої підготовки майбутніх правників, на наш погляд, повинна стати значна кількість фактичних фабул, монологів і діалогів, тобто таких, які можуть мати або вже мали місце в реальній юридичній практиці. Також важливим є здійснення мовленнєвої підготовки майбутніх правників з використанням переважно активних форм навчання, наприклад тренінгів.

Суттєво доповнюють мову правників засоби невербальної комунікації: жести, міміка, пози, просторове розміщення сторін, різні засоби вокалізації мови (якість голосу, діапазон, тональність), темп мови, паузи, плач, сміх тощо. За допомогою багатого арсеналу засобів

невербального спілкування розкриваються індивідуально-психологічні, характерологічні особливості осіб, що спілкуються, їх соціально-групові, культурно-національні ознаки, створюється доброзичлива атмосфера під час зустрічі, демонструється бажання вислухати, зрозуміти співбесідника. Серед невербальних засобів спілкування особливе значення має контакт очей (візуальний контакт). Поглядом виражається увага, схвалення або незгода, емоційний стан, початок і кінець фраз. Працівникам правоохоронних органів часто треба говорити зі своїми співбесідниками «очі в очі», мати контакт очима і навіть в деяких випадках просити їх (його) також дивитися в очі, не відводячи їх. Не повинно бути розходження між змістом висловлення і виразом очей, бо одні і ті ж слова при різному виразі обличчя і очей можуть набувати протилежного змісту. Особливістю мови рухів тіла є те, що їх прояв обумовлений імпульсами нашої підсвідомості, і відсутність можливості підробити ці імпульси дозволяє нам довіряти цій мові більше, ніж вербальному каналу спілкування [9, с. 56].

Висновок. Отже, для правників важливо мати розвинене як усне, так і писемне мовлення. Такі ж високі вимоги і до стильового оформлення висловлювань, адже правильно вибрати стиль власного висловлювання з усіма притаманними йому мовними засобами, розуміння стилістичних характеристик мовлення допомагає правникові адекватно сприйняти зміст сказаного співрозмовником, оцінити його позицію, а отже й об'єктивно підійти до аналізованої проблеми. Характер мовленнєвих ситуацій, у яких здійснюється професійна юридична діяльність, зумовлює використання різних стильових варіантів української літературної мови. Так, збір інформації на місці події, бесіди правоохоронців зі свідками здійснюють здебільшого в рамках розмовно-побутового мовлення. Спілкування між працівниками юридичної служби суворо не регламентується у стилістичному плані: тут можливе застосування і розмовно-побутового, і ділового, і наукового стилів. Складені документи – акти, протоколи, розпорядження, засвідчення та ін. – у стилі офіційно-ділового. Публічні виступи з правових питань, судові промови оформляють переважно в публіцистичному стилі. У поле зору під час розгляду справ як докази можуть потрапити і листи – від особистих до офіційних запитів та повідомлень, доручень і заповітів.

Література:

1. Бабич Н. Д., Герман К. Ф., Скаб М. В. та ін. Культура фахового мовлення: [навч. посібник] / Н.Д. Бабич (ред.). – 2. вид. – Чернівці: Книги – XXI, 2006. – 496 с.
2. Білодід І. К. Сучасна українська літературна мова / І. К. Білодід. – К.: Наукова думка, 2009. – 436 с.
3. Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова. – Харків: Торсінг, 2003. – 446 с.
4. Коваль А. П. Культура ділового мовлення. – К.: «Вища школа», 2007. – 296 с.
5. Бабич Н. Д. Культура фахового мовлення : [навч. посіб.] / уклад.: Н.Д. Бабич, К. Ф. Герман, А. А. Ковтун. – 4-е вид., уточн. і допов. – Чернівці : Книги – XXI, 2014. – 556 с.
6. Максименко В.Ф. Сучасна ділова українська мова : [підруч.] / В.Ф. Максименко. – Х. : Торсінг Плюс, 2006. – 448 с.
7. Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова : Мова док. Орфографія. Усне діл. мовлення. Писем. діл. спілкування. Умов. скорочення за ДСТУ. Вправи та завдання / М. Г. Зубков. – 3-є вид., доповн. – Х. : Торсінг, 2003. – 448 с/
8. Підвищення ефективності практичної підготовки фахівців : Зб. наук.-метод. пр. / ред.: Д. І. Мазоренко; Харк. держ. техн. ун-т сільськ. госп-ва. – Х., 2016. – 273 с.
9. Культура професійного мовлення : [навч. посіб.] / М. І. Лісовий. – Вінниця : Нова Кн., 2015. – 175 с.

THE FEATURES OF A MODERN PUBLIC BROADCASTING LAWYERS

Halii Maryna

Formulation of the problem. The state of modern society is characterized by intense development of speech communication. The art of perfect speech in European culture is considered necessary for all educated people. Whatever kind of professional activity people do, they have a meaningful and convincing way of expressing opinions. Public speech occupies a significant place in the public life of every person, and especially specialists in the field of public

administration. Public broadcasting is now considered not as a sophisticated literature, but like any oral communication, such speech is considered not an end in itself, but a means to achieve the goals. A high level of culture of public service broadcasting in the modern world should become a necessary and integral part of the training of specialists in any professional field. Taking into account that practical activity of state officials is connected with daily communication, in the process of which interpersonal contacts take place, successful public broadcasting is impossible without deep knowledge, experience and competence. For example, ignorance of the basics and principles of public broadcasting at least restricts the leverage of influence used in shaping public opinion; as a maximum, can undo all efforts of statesmen to obtain public support. Modern duties of lawyers require from them not only high professional competence, but also new thinking, mastering of new methods of speech communication.

Analysis of publications that initiated the solution to this problem. The recognition of the important role of the culture of communication of a modern lawyer is evidenced by the constant coverage of these issues by scholars, public figures (B. Antonenko-Davidovich, N. Babich [1], I. Bilogid [2], M. Zubkov [3], A. Koval [4] etc.). In their works, attention is drawn to the linguistic behavior of lawyers, recommendations are made on the correct use of words, the use of linguistic means in accordance with the conditions of communication, the adoption of norms of the literary language, are considered complex cases of Russian-Ukrainian translation. However, the problem of modern public speaking lawyer is very relevant. Aware of the relevance of this problem, the researchers (M. Lisovy [9], V. Maksimenko [6], D. Masorenko [8], etc.) offer a variety of approaches to the formation of a culture of business, professional speech of the lawyer [1, c. 58].

Presenting main material. The variety of types of public broadcasting was formed in ancient Greece. Aristotle, who is believed to be the founder of rhetorical science, distinguished three main types of speeches: judicial, counseling and praiseworthy (epidactic). This is evidenced by the fact that ancient rhetorical practice has already accumulated enough experience to differentiate and classify speeches and systematize the means to achieve the desired effect of them. Cicero, who in the history of culture belongs to the place of the most prominent speaker of Rome, in addition to the theory of three types of rhetoric, believed that there are three types of speakers who, by the different nature of the speeches, succeeded [2, c. 44].

The main types of public broadcasting were considered political, judicial, solemn (epidactic). In addition, in the ancient oratory, there were such genres as the tombstone, which was entrusted with the proclamation of an outstanding speaker. The history of ancient Greek rhetoric shows that the most widespread and social influence was political and judicial eloquence.

The Ukrainian history of eloquence includes the names of such prominent scholars and speakers as the Kyiv Metropolitan Hilarion and Petro Mohyla, as well as K. Turovsky, F. Prokopovich and G. Skovoroda. Public broadcasting is developing today and becomes more diverse. In some cases, it is a matter of current political problems, others relate to life or morals, the third one is the subject of a trial, and so on. The type of public speech depends not only on a specific topic, specific content, but also on the method and nature of the presentation, the degree of emotionality, as well as the composition and direction of terminology. In other words, those forms and means of coverage of topics that are relevant when making a report at a meeting of a government body are not acceptable for a lecture in an educational institution, or the style of an agitation speech is not relevant at a scientific conference [3, c. 50].

It can be argued that skilful eloquence is the mastery of the specifics of each type of oratory. Distinguish the following types of public broadcasting: socio-political (political report, political review, social-business report, speech); academic (scientific report, lecture, scientific report, review, presentation in scientific discussion); judicial (accusatory speech, protective speech), etc. [4, c. 38].

Public-political public broadcasting. It is believed that they come to power and keep it with the help of speech. So, we can say that power comes through discussions and debates, and any election campaign is a controversial speaker. Any politician is a speaker who takes a position and defends it with speech (oral or written). A true politician-speaker or manager must have a high level of speech culture.

Academic public broadcasting The basic principles of academic eloquence consider: the scientific depth of the material, accuracy, logic (substantiation, evidence, orientation to finding the truth), taking into account the competence of the addressee. The lecture is a kind of academic public broadcasting. Depending on the purpose and content of the lecture can be: actually

scientific, theoretical (scientific reports and reports); scientific and methodological (educational lectures); – popular science (lecture-review, lecture-excursion, film or tele-lecture) [5, p. 49].

Judicial eloquence is one of the oldest types of oratory. The nature of justice determines the nature of judicial eloquence. In the court, a competitive moment is between the prosecution side and the defense side. The necessary features of broadcasting of both parties should be objectivity, clear argumentation and evidence. The broadcast of these parties is addressed not only to judges, but also to conscience and public consciousness. The court is a speech addressed to the court and all the participants and those present during the criminal or civil proceedings, pronounced at the court hearing. For court speeches characterized by a narrative type of speech associated with the transfer of content-relevant information. The high frequency of the use of verbs in court speeches indicates the predominant use of the spoken language type. Due to the use of verbs in speech creates a dynamic function-content type of speech, through which reports about the development of events. The use of adjectives is characteristic of another function-content type of speech-description. The use of numerals in the speech of court speakers is connected with the requirement of accuracy, specificity of court speech. The accusatory speeches can be distinguished by the most expressiveness, imagery, emotionality. These peculiarities of broadcasting are caused by genre differences between court speeches, namely, by various communicative intentions, various recipients of court allegations, etc. [6, c. 55].

It should be noted that the language in the work of the lawyer acts as a carrier of information and as a means of influence. Language activities of legal professionals – this is mainly the influence of man on man and man on the group. Some scholars classify the linguistic activity of a lawyer into oral and written, internal and external, dialogue and monologue, domestic and professional, prepared and unprepared. The written language is characterized by the absence of the interlocutor and independence from the real situation. It is the written language that requires precise knowledge of the subject of presentation, the correct use of lexical-grammatical language codes (especially for the compilation of documents: certificates, reports, protocols).

Since the lawyer's language has a certain social significance, he is subject to increased requirements, ignoring which can negatively affect the professional authority of the individual. The accuracy and precision of speech of a lawyer is achieved through the use of logical laws and forms of thinking. Speech, of course, needs to be prepared. In the activity of the lawyer, the prepared speech is used everywhere: prepared answers to questions, speeches on processes, thought-out monologue in a conversation, interrogation, etc. Previous work on the content and form of future linguistic communication is important and necessary. Although it has its drawbacks: preliminary training restricts the creative thinking of a lawyer. Therefore, the lawyer should not only carefully prepare the performance, but also be prepared to improvise.

It should also be noted that the linguistic competence of lawyers is fundamentally different from the competence of specialists of any other sphere, since the "path from thought to word" and the rules of the linguistic behavior of the lawyer in his professional activities are specific. If in the process of formation of a person development of the language goes from oral to written monologue, then the culture of professional broadcasting of future lawyers should be improved from a written monologue (in which the full "path from thought to word" is carried out) to the oral dialogue in which mental and linguistic behavior are formed practically simultaneously. This specificity is due to a special typology of linguistic situations and language genres, the presence of procedural regime; a specific set of topics that can be used as arguments in real language practice in the legal field [7, c. 56].

Professional activity of the lawyer of any specialization is connected with intensive linguistic communication and therefore requires the ability to build effective monologues and dialogues, to find the appropriate legal statement. Lack of linguistic competence significantly reduces the rating of a lawyer as a specialist, depriving him of a professional perspective. As a rule, the result of his work depends on the quality of the language of the lawyer. In this regard, a specialist who does not have enough professional language, unable to express his thoughts consistently and convincingly, that he can not organize communication and attract to his side the interlocutor, difficult to call a good lawyer [8, c. 49].

The skills of expressing thoughts are the result of special training and constant self-improvement. Mastering the laws of professional speech, which organizes and directs thought and speech activity, and awareness of the rules of cultural communication involves the formation of an active position of the lawyer in the process of business communication.

In our opinion, the necessary component of the material, which is expedient to use in the process of speech training of future lawyers, should be a significant number of actual works, monologues and dialogues, that is, those which may or already have occurred in real legal practice. It is also important to carry out the speech training of future lawyers using mostly active forms of training, for example, training.

Significantly complement the language of lawyers means of non-verbal communication: gestures, facial expressions, poses, spatial placement of parties, various means of vocalization of speech (voice quality, range, tone), tempo of speech, pause, crying, laughter, etc. With the help of a rich arsenal of means of non-verbal communication, the individual psychological, characterological features of communicating persons, their socio-group, cultural and national characteristics are revealed, a friendly atmosphere is created during the meeting, a desire to listen, understand the interlocutor is demonstrated. Among the nonverbal means of communication is the eye contact (visual contact). A look is expressed by attention, approval or disagreement, emotional state, beginning and end of phrases. Law enforcement officers often have to talk with their interlocutors, "eyes to the eyes", have eye contact, and even in some cases ask them to (also) look in their eyes, not omitting them. There should be no difference between the meaning of the statement and the expression of the eyes, because the same words in different expressions of the face and eyes may acquire the opposite meaning. The peculiarity of the language of body movements is that their manifestation is due to the impulses of our subconscious, and the lack of possibility to forge these impulses allows us to trust this language more than the verbal channel of communication [9, c. 56].

Conclusion. Therefore, it is important for lawyers to have both oral and written broadcasting developed. The same high requirements for the stylistic design of speeches, because it is right to choose the style of their own statement with all its linguistic means, understanding the stylistic characteristics of the speech helps the lawyer to adequately perceive the content of the said interlocutor, assess his position, and therefore objectively approach the problem. The nature of the language situations in which professional legal activity is carried out determines the use of various stylistic variants of the Ukrainian literary language. So, the gathering of information on the scene of the event, interviews with law enforcement officers with witnesses, are mostly carried out within the framework of spoken-communal broadcasting. Communication between employees of the legal service is strictly not regulated in a stylistic plan: here it is possible to use both colloquial, everyday, business, and scientific styles. Written documents – acts, protocols, orders, certificates, etc. – officially-business style. Public speeches on legal issues, court speeches are executed mainly in a journalistic style. In the field of view during the examination of cases as evidence can get letters – from personal to official requests and messages, orders and wills.

References:

1. Babych N. D., Herman K. F., Skab M. V. ta in. *Kultura fakhovoho movlennya: [navch. posibnyk]* / N.D. Babych (red.). – 2. vyd. – Chernivtsi: Knyhy – KHKHI, 2006. – 496 s.
2. Bilodid I. K. *Suchasna ukrayins'ka literaturna mova* / I. K. Bilodid. – K.: Naukova dumka, 2009. – 436 s.
3. Zubkov M. H. *Suchasna ukrayinska dilova mova*. – Kharkiv: Torsinh, 2003. – 446 s.
4. Koval A. P. *Kultura dilovoho movlennya*. – K.: «Vyshcha shkola», 2007. – 296 s.
5. Babych N. D. *Kultura fakhovoho movlennya: [navch. posib.]* / uklad.: N.D. Babych, K. F. Herman, A. A. Kovtun. – 4-e vyd., utochn. i dopov. – Chernivtsi : Knyhy – XXI, 2014. – 556 c.
6. Maksymenko V.F. *Suchasna dilova ukrayinska mova: [pidruch.]* / V.F. Maksymenko. – KH. : Torsinh Plyus, 2006. – 448 c.
7. Zubkov M. H. *Suchasna ukrayinska dilova mova: Mova dok. Orfohafiya. Usne dil. movlennya. Pysem. dil. spilkuvannya. Umov. skorochennya za DSTU. Vpravy ta zavdannya* / M. H. Zubkov. – 3-ye vyd., dopovn. – KH. : Torsinh, 2003. – 448 c/
8. *Pidvyshchennya efektyvnosti praktychnoyi pidhotovky fakhivtsiv* : Zb. nauk.-metod. pr. / red.: D. I. Mazorenko; Khark. derzh. tekhn. un-t silsk. hosp-va. – KH., 2016. – 273 c.
9. *Kultura profesiynoho movlennya* : [navch. posib.] / M. I. Lisovyy. – Vinnytsya : Nova Kn., 2015. – 175 c.